

Zkušenost a pravdivost

Jakub Čapek v dodatečně připsaném „prologu“ k svému původnímu příspěvku k disputaci o „nepředmětnosti“ formuloval jednak dvojnásobně v podstatě touž otázku, jednak stručně (a nesprávně) charakterizoval mé chápání filosofie, pokud jde o zkušenost (resp. „zakoušení“). Otázka je nejprve formulována obecně, a pak se soustředěním na mou filosofii (v dalším textu pak má být rozvedena). Formulace č. 1: „jak může určitá filosofická výpověď obstát, prokázat, že není čirým výmyslem?“ Formulace č. 2: „na čem se zakládá nárok Hejdánkovy filosofie říci něco pravdivého?“ Na obě otázky si Jakub Čapek ovšem sám hned odpovídá. Odpověď na otázku č. 1: „filosofická analýza se musí ověřit na fenoménech, na zkušenostech, jimiž procházíme a jimž filosofie umožňuje lépe rozumět“. S touto formulací mohu – až na jednu připomínku a jednu výhradu – zásadně souhlasit. Ta připomínka se týká slova „ověřit“; doporučil bych v důsledku změny modu na „ověřovat“. Jde totiž o to, že filosofie není redukovatelná na pouhou „analýzu fenoménů“ (tudíž ani na „analýzu zkušeností“); už proto ne, že každá jednotlivá filosofická analýza je pro (z podstaty filosofie nutně reflektujícího) filosofa novou zkušeností, která neponechává původní fenomén či zkušenost beze změny (právě díky tomu je možno původnímu fenoménu či zkušenosti „lépe rozumět“ a dostat se tak k něčemu, co se zprvu nejevilo ani nebylo zprvu zakoušeno). Lze to vyjádřit také tak, že filosofie se pokouší analýzou zkušeností a fenoménů proniknout k tomu, co zatím ještě zakoušeno nebylo (a filosoficky zakoušeno být nemohlo, protože tu filosofie ještě nezasáhla, neintervenovala) a co se tedy zatím ještě nejevilo (nestalo se pro nás fenoménem). Tolik tedy připomínka k upřesnění (jde zajisté o to, jak chápeme, co to je „zakoušení“ a zkušenost a co to je „jevení“ a fenomén). Nezbytnost „ověření“ tedy spočívá v tom, že filosof ve svých interpretacích (nejen analýzách) nepomine, tj. nesmí pominout žádné dosavadními analýzami prověřené zkušenosti resp. fenomény, leda že by prokázal jejich dosud neodhalené nedostatečnosti a vady. – A pak je tu ještě ona ohlášená výhrada, která se po tom, co jsem už vyložil, podává sama. Filosofický přístup (včetně „filosofické analýzy“, na niž ovšem onen přístup nelze omezit) neznamená jen nové a stále lepší chápání a interpretování nějakých předfilosofických a mimofilosofických zkušeností a fenoménů, nýbrž představuje také nové zakoušení a setkávání s novými fenomény, které nefilosofujícímu nejsou plně přístupné, ani když už je nějaký filosof objevil a odhalil, tj. když se už někomu podařilo je zakoušet jako nové jevy. A tím se už dostávám k tomu, proč je Čapkovo vymezení mé filosofie jako „soustavného upozorňování na to, co nikdy zakusit nemůžeme“, principiálně nesprávné (neboť tu nejde jen o jeho hodnocení, nýbrž o nesprávné principy, z nichž ono hodnocení vychází a na nichž nutně troskotá). Kdo se nikdy s filosofií nesetkal, nemá ponětí o tom, co to je filosofie, tj. nemá žádné příslušné zkušenosti (nejen s ní!) a neví, co to doopravdy jest.

(Písek, 040904-1.)